

КОНЮШИНА ТЕМНО-КАШТАНОВА

Trifolium badium Schreb.
(*Chrysaspis badia* (Schreb.) Greene)

Родина Бобові — Fabaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення

Центральноєвропейський субальпійсько-альпійський вид в ізольованому локалітеті на сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Гори Центральної Європи: Альпи, Карпати, Судети. В Україні відомий єдиний локалітет на г. Близниця (Свидовець) у Закарпатській обл. Адм. регіон: Зк.

Чисельність та структура популяцій

Популяція малочисельна, займає площу до 200–300 м², відносно стабільна за умови відсутності антропогенного впливу. Основна частина популяції розташована поблизу оглядової площадки на вершині гори, що постійно загрожує руйнуванням екотопу.

Причини зміни чисельності

За останні 30 років змін чисельності не спостерігалося, але структура популяції змінюється в сторону переважання старих генеративних особин, що свідчить про зниження генеративного поновлення.

Умови місцезростання

Кам'яністі відслонення та осипища в альпійському поясі поблизу вершини гори. Угруповання союзів *Arabidion coeruleae* (кл. *Thlaspietea rotundifolii*), *Poion alpinae* (кл. *Molinio-Arrhenatheretea*). Петрофіт, мезофіт.



Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна, іноді дво-трирічна, трав'яна рослина. Стебло від основи розгалужене, з нечисленними квітконосними й недорозвиненими прикореневими улисненими пагонами; стебла прямостоячі, іноді висхідні, 15–30 см заввишки, притиснутоволосяні або голі; прилистки довгасті, ланцетно загострені, на 2/3 зрослі з черешками листків; нижні на довгих черешках, верхні на черешках коротших, ніж прилистки; листочки майже сидячі або на дуже коротеньких черешочках, довгасті, овальні або яйцеподібні, 1–2 см завдовжки й 0,7–1,5 см завширшки. Голочки 1,5–2 см діаметром, багатоквіткові, по 1–2 на стеблі, на квітконосах, які до кінця цвітіння видовжуються. Квітки до кінця цвітіння

пониклі; зубці чашечки війчасті, нижні в 3–4 рази довші від верхніх; віночок золотисто-жовтий або жовтий, при плодах блискучо-каштановий або коричневий; прапорець з випнутими жилками, від яких пізніше майже зморшкуватий; човник менший від половини довжини прапорця. Біб однонасінний, на дуже короткій ніжці. Цвіте у червні–липні, плодоносить у липні–вересні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Охороняється у Карпатському БЗ. Доцільно проводити пошук інших можливих локалітетів на суміжних вершинах хр. Свидовець. Заборонено збирання рослин, руйнування екотопів, створення рекреаційних пунктів.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне, кормове.

Основні джерела інформації

Флора УРСР, 1954.

Автори: О.О. Кагало, Н.М. Сичак
Фото: Б. Суднік-Войциковська



КОНЮШИНА ЧЕРВОНУВАТА

Trifolium rubens L.

Родина Бобові — Fabaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення

Центральноевропейський вид, що знаходиться на сх. межі поширення і трапляється рідко.

Ареал виду та його поширення в Україні

Зрідка в правобережній частині України (Закарпаття та Волино-Поділля). Адм. регіони: Рв, Лв, Ів, Тр, Зк, Вн.

Чисельність та структура популяцій

Популяції займають невеликі площі. У межах популяції зростає невеликими куртинами чи поодинокі.

Причини зміни чисельності

Вид характеризується стенотопною еколого-ценотичною амплітудою і є чутливим до надмірного впливу антропогенних факторів, погано відновлюється. За останні десятиліття число локалітетів і чисельність популяцій скоротилися.



Умови місцезростання

Суходільні луки, лучні степи, узлісся, чагарники. Ксеромезофітні угруповання кл. *Festuco-Brometea* (союз *Cirsio-Brachypodium pinnati*) та *Trifolio-Geranietea*. Ксеромезофіт.

Загальна біоморфологічна характеристика

Гемікриптофіт. Багаторічна трав'яна рослина до 20–90 см заввишки. Стебла прямостоячі чи висхідні. Листки в обрисі яйцеподібні, листочки ланцетні 4–8 см завдовжки та 1–1,5 см завширшки, по краю нерівномірно зубчасті, зісподу із сіткою жилок. Суцвіття досить велика, видовжена яйцеподібна або циліндрична голівка 4–10 см завдовжки та 2–3,5 см завширшки. Квітки червоні, 1,3–1,6 см завдовжки. Боби яйцеподібно-кулясті,

плівчасті, однонасінні. Цвіте у червні–липні, плодоносить у липні–серпні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

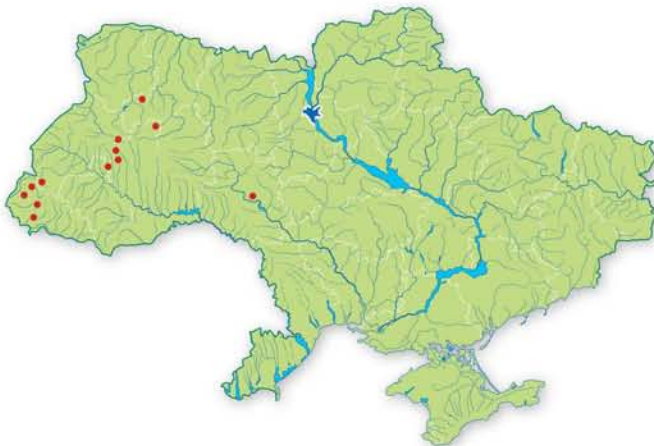
Охороняють в загальнодержавних заказниках «Лиса гора» (Львівська обл.), «Касова гора» (Івано-Франківська обл.). Заборонено порушення умов зростання, терасування схилів, заліснення, надмірне випасання, збирання рослин.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Декоративне, кормове.



Основні джерела інформації

Флора УРСР, 1954.

Автор: Я.П. Дідух
Фото: О.О. Кагало

ДУБ КОШЕНІЛЬНИЙ (Д. АВСТРІЙСЬКИЙ)

Quercus cerris L. (*Q. austriaca* Willd.)

Родина Букові — Fagaceae

Природоохоронний статус виду
Рідкісний.

Наукове значення

Сх.середземноморсько-пд.європейський диз'юнктивно поширений вид на пн.-сх. межі ареалу.

Ареал виду та його поширення в Україні

Поширений у Сх. Середземномор'ї, на пд. Середньої та у Пд. Європі, а також в Малій Азії. В Україні відоме єдине природне місцезростання на українсько-румунському кордоні у підніжжі пд. схилу Юлівських гір. Адм. регіон: Зк.

Чисельність та структура популяцій

Популяція з кількох десятків поодиноких дерев, що зростають у вигляді домішки до лісоутворюючої породи дуба скельного. Популяційні параметри не досліджені. Стан популяції невідомий.

Причини зміни чисельності

Руйнування біотопів під час освоєння лісових площ у підніжжі пд. схилів вулканічних пагорбів під сади та виноградники, слабке природне відновлення та витіснення більш конкурентними породами, низька життєвість на пн. межі ареалу, відсутність екологів відповідного типу.

Умови місцезростання

Світла суха рівнинна діброва з дуба скельного (кл. *Quercetea pubescenti-petraeae*) на висоті біля 200 м н. р. м., сформована на глибоких багатих ґрунтах лесових та лесоподібних порід. Ксеромезофіт.



Загальна біоморфологічна характеристика
Фанерофіт. Дерево 15–30 м заввишки. Стовбур часто покритий, кора сіра, з поздовжніми широкими тріщинами. Гілки шершаві, однорічні опушені. Бруньки дрібні, в основі з кільцем ниткоподібних листочків. Листки чергові, на коротких черешках до 2,5 см завдовжки, видовжені, лопатеві, в основі заокруглені, шкірясті, зісподу та по жилках більш-менш опушені, 6–20 см завдовжки, з 4–7 парами лопатей та 7–10 парами жилок. Лопаті трикутні, довгастоланцетні, загострені. Прилистки шилоподібні, повстані, не відпадають. Листки зберігаються до весни наступного року. Квітки одностатеві, чоловічі сережки рідкуваті, звислі, жіночі квітки поодиночі чи по 2–5 у суцвітті, сидячі або на короткій спільній ніжці. Жолуді довгас-

ті, до 3–4 см завдовжки та до 2 см завширшки на ніжці до 2 см, вкриті при основі мисочкою з шилоподібно-загостреними, відлеглими лусочками, до 1,5 см завдовжки, дозрівають на другий рік. Цвіте у травні–липні. Плодоносить у жовтні наступного року.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Необхідно включити діброву, в якій зростає вид, до природно-заповідного фонду, забезпечити контроль стану популяції та проведення лісотехнічних заходів для сприяння природного поновлення виду та збільшення площі популяції. Заборонено рубки дерев дуба австрійського, освоєння територій під сади, виноградники.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Широко культивують в дендраріях, ботанічних садах по всій території України.

Господарське та комерційне значення

Декоративне, протиерозійне.

Основні джерела інформації

Кіш, Андрик, Мірутенко, 2006; Флора УРСР, 1952; ЧКУ, 1996; Magic, 2006; Požgai, Horváthová, 1986; Trinajstić, 1974.

Автори: Р.Я. Кіш, М.В. Шевера
Фото: А.В. Мигаль



ФРАНКЕНІЯ ПРИПОРОШЕНА

Frankenia pulverulenta L.

Родина Франкенієві — Frankeniaceae

Природоохоронний статус виду
Вразливий.

Наукове значення

Рідкісний стенотопний вид на пн.-зх. межі ареалу, один з двох наявних в Україні видів родини *Frankeniaceae*, представники якої поширені переважно у пд. півкулі.

Ареал виду та його поширення в Україні

Середземномор'я (переважно схід), Болгарія, Румунія, Росія (пд., степова частина до пд. Зх. Сибіру), Кавказ, Іран, Казахстан та Середня Азія, Китай (південний захід). В Україні на крайньому півдні Степу (від гирла Дунаю до р. Молочної) та у Криму. Адм. регіони: Од, Зп, Хс, Дц, Кр.

Чисельність та структура популяцій

Структура популяцій та чисельність детально не досліджені. Трапляється спорадично, але подекуди в межах екологічного оптимуму утворює суцільні зарості.

Причини зміни чисельності

Зміни сольового та водного режиму, випасання худоби, освоєння територій.

Умови місцезростання

По берегах солоних водойм: вологі солончаки та солонці. Зростає в угрупованнях кл. *Asteretea tripolium* та *Salicornietea fruticosae*. Галофіт. Ксеромезофіт.



Загальна біоморфологічна характеристика

Терофіт. Однорічна рослина 5-30 см заввишки. Стебла сланкі або підведені, розгалужені, біло-пухнасті. Листки у кільцях по 4, оберненояйцеподібні або майже еліптичні, 2-7 мм завдовжки, 1-2,5 мм завширшки, короткочерешкові, на верхівці притуплені, знизу борошнисто опушені. Квітки у піхвах листків та на кінцях гілочок; чашечка циліндрична, до 3,5 мм завдовжки, з 5 шилоподібними зубцями, гола; пелюстки рожеві, видовжено-оберненояйцеподібні, 3,5-4,5 мм завдовжки, від середини донизу звужені. Плід тристулкова видовжено-овальна коробочка приблизно 2 x 1 мм. Цвіте у травні-червні, плодоносить у липні-серпні. Розмножується насінням.

Режим збереження популяцій та заходи з охорони

Занесений до Червоного списку МСОП. Охороняється в Азово-Сиваському НПП. Потрібно створити ботанічні заказники у місцях зростання виду. Заборонено порушення умов зростання, надмірний випас худоби, забудову територій.

Розмноження та розведення у спеціально створених умовах

Відомостей немає.

Господарське та комерційне значення

Протиерозійне, ґрунтотвірне, декоративне.



Основні джерела інформації

Jäger 1992; Walter, Gillett, 1998; Whalen, 1987.

Автор: С.Л. Мосякін
Фото: О.Ю. Уманець